

„BARTJE ZOEKT HET GELUK” *)

Daar ligt dan eindelijk „Bartje” naast mij, in oudere editie, Bartje, die op een hek naar het geluk zit te staren, het geluk, dat hem heel in de verte wenkt.

Met blijdschap heb ik hem begroet, want hij was een vriendje van mij. Die kleine Bartje en ik zijn samen wel eens „den boer op geweest,” als de menschen mij uitgenoodigd hadden om van hem te vertellen. Het was niet moeilijk om een heeleboel over Bartje te zeggen, vooral over de groote menschen en Bartje. Een tijd lang hebben wij elkaar uit het oog verloren, dat spreekt. Het leven is zoo vol en druk.

Nu is hij er weer: Welkom, Bartje! Hij is ondertusschen ouder geworden, de puberteitsjaren zijn gekomen, de jaren waarin het kind, uit het veilige nest van het ouderlijke huis (was het voor Bartje wel zoo veilig?) zoo midden in het overstellende leven gegooid wordt; is hij erg veranderd, herken ik hem nog?

Mijn allergrootste belangstelling ging naar deze vraag uit en ik werd niet teleurgesteld. Dit is een groote verdienste van het boek.

De kleine Bartje was een droomertje, een fijngevoelig jochie en „een gloepertien.” De grootere Bartje is net zoo: die schrijft brieven aan het meisje, dat hij eenmaal vinden zal, maar is tegelijkertijd een achttienkaraats materialist en Streber, kind en volwassene.

„Er zijn eigenlijk twee Bartjes in hem. De eene, dat is de knecht, die zich heeft verhuurd voor vijftig gulden in 't jaar. Dat is de man, die zijn spieren en zijn verantwoordelijkheid voelt, die soms achter het paard gaat met een pluk zuringblaadjes achter zijn kiezen, pruimend en spugend als de ouwe Freek. De andere, dat is de jongen, die het spelen nog niet heeft afgeleerd. Die de witte fladdermuts gapt van ouwe buurvrouw Smit en haar dan de geit op den kop bindt, die op de berm staat te grazen. Na enkele vergeefsche pogingen om er zich van te ontdoen, vergeet het dier de heele muts en staat herkauwend en knikkend naar den weg te kijken, waar binnen een kwartier het halve dorp verzameld is.”

Ha, die Bartje!

Ja, dat is hetzelfde menschenkind; hierin worden wij niet teleurgesteld. En wij komen ook weer in oer-

Drente terecht. Dat landschap en de menschen, die 't bevolken, zijn voor Anne de Vries een open boek. Die menschen met hun eigen leven van werken en zweeten in hun strijd om het bestaan, met hun eigen primitieve begrippen voor schoonheid en recht, die voor hun adat eerbied verlangen haast op straffe des doods. Wij ontmoeten hen weer in levenden lijve wanneer Anne de Vries hen, al vertellend, levend voor ons maakt. En vertellen, dat kan hij reusachtig! Maar als nu aan het eind van het boek Barteld Bartels en Harmke Geerts getrouwd zijn en wij afscheid van hem nemen, voelen wij dan hetzelfde als aan het eind van het eerste deel?

Ik weet het niet.

Bartje is een kind van God geworden. Wij verheugen ons. Maar wie heeft hem zoo gemaakt? Heeft God dat gedaan, of heeft de auteur dat gedaan? Een auteur is ook een machtig man; die kan ook van zijn menschen maken wat hij wil. En nu vind ik dit altijd de groote vraag bij romans, die — zooals deze — min of meer bekeerings-roman zijn: wie heeft de groote verandering gemaakt. God of de schrijver?

Dus hier: wie heeft Bartje bekeerd: God of Anne de Vries? Is het zóó gegaan, dat de schrijver op den achtergrond blijft en dat door ervaringen van boven af, van buiten af, van binnen uit, de groote verandering voor ons volkomen aanvaardbaar wordt? Of heeft de schrijver Bartje af en toe een duwtje gegeven en zijn de sporen van dat duwtje niet volkomen uitgewischt?

Dit laatste is mijn bezwaar tegen het boek.

Typeerend hiervoor is een zin uit het slot: „Dat bruggetje, hoeveel jaren is dat nu geleden, dat Bartje daar voor 't eerst alleen overtrok op zijn weg naar Hunzeloo? Als Jakob ging hij toen de wereld in, met niets dan een stok en een bundeltje kleeren — en met zijn slimmigheid. Nou keert hij terug, niet met twee legers, slechts met een vrouw en een geit, maar hij heeft toch ook zijn Pniël gehad.”

Dat is geheid, doch niet geheid Drente, maar geheid-preekstoel. De dominee, de traditioneele „deus ex machina” in vele lastige gevallen, heeft, omdat hij al te vaak gesignaleerd was, een boerenkiel aangetrokken en heet nu niet dominee maar Arend-Jan.

't Helpt niet, het is diezelfde domi-

nee van altijd, zoodat zelfs de jongens, als zij over hem praten, af en toe hun dialect vergeten.

„Maar hij heeft toch maar een boel vijanden,” broemt Hendrik. „Hij is de eenige, van wien ik zeker weet, dat hij een „christen” is.” De man, die zich zelf en het heele dorp een stel groote lapswanzen noemt, spreekt in één adem met „de lapswanzen” dat boven gesignaleerde, plechtige zinnen uit.

Hier zijn niet de dorpsjongens, hier is Anne de Vries.

Dit vind ik de zwakke plek in het overigens voortreffelijke boek.

Ik neem nu voor de tweede maal afscheid van Bartje.

Dankbaar, maar niet heelemaal volstaan. Den eersten Bartje heb ik toch — per saldo — het liefste.

Zou het niet hierdoor komen, dat die eerste Bartje geboren is en de tweede gemaakt?

De eerste Bartje is gekomen omdat — mag ik het zoo maar zeggen? — omdat de auteur hem niet langer binnen kon houden.

De tweede Bartje is gekomen: ja, omdat de auteur nog een heele massa over hem zou kunnen vertellen, maar ook omdat de lezers: „bis! bis!” hadden geroepen.

Ach, wij moeten bij de mooie dingen in het leven maar liever nooit „bis” roepen. Het gaat toch niet; verlangen is beter dan teleurstelling.

A. K. Straatsma

LEVENSRAADSELS

We ontmoeten tal van dingen in ons leven, waarvan we moeten toegeven, dat ze ons volkomen onbegrijpelijk zijn, raadsels, waarvan wij de oplossing niet weten.

Denk b.v. aan het raadsel van het lijden: waarom is er lijden in deze wereld; waarom is mijn lijden er?

Hoe komt het, dat wij zulke raadsels niet kunnen oplossen?

„Het begin en het einde zijn zoek,” zoo zei iemand.

Het begin ligt in den wil van God en het einde ligt in de vrucht voor de eeuwigheid, maar die zijn aan ons oog onttrokken.

Wie zien van alles slechts het kleine stukje dat deze aarde raakt. De eeuwigheid, waaruit de dingen zijn en waartoe ze terugkeeren, doorzien wij niet.

Maar nu is dit onze heerlijkheid, dat hier op deze aarde, waar wij maar een klein stukje zien van het groot gebeuren, Christus staat, die ons het begin, d. i. den genade-rijken wil van God, openbaart en ons het einde, d. i. de verheerlijking van God, doet zien.

Zóó valt er licht op onze levensraadsels en leeren we bidden: Uw wil geschiede, Uw naam worde geheiligd.

Dr O. Norel

*) Door Anne de Vries. Uitgave: G. F. Callenbach, Nijkerk.